

# Preek 11-12-2016

Ds Jaco Zuurmond

3e Advent

Jesaja 35, 1 – 11 / Jakobus 5, 7 – 10 / Matteüs 11, 2 - 11

**Met niets in handen... blijven verwachten**

Gemeente van de Komende,



Advent... dat is leren dat je verwachting soms...

misschien zelfs wel vaak...

in ieder geval té vaak... niet uitkomt.

Gewoon níet uitkomt.

En dát dan uithouden. Dan tóch blijven verwachten. Omdat het juist dan goed is om te blijven verwachten.

Dat is wat wij deze Adventszondag, zondag Gaudete, zondag 'verblijd u', mogen leren. Samen met Johannes de Doper. Samen met Johannes de Doper, die in de gevangenis zit, en die daar mooie woorden krijgt aangezegd: blinden gaan zien, doven gaan horen, lammen wandelen en doden staan op... Mooie woorden... maar in al hun schoonheid onderstrepen ze vooral dat wat níet wordt gezegd aan Johannes. Namelijk, dat gevangenen worden bevrijd. Bij alle oude profetische beloften wordt precies déze belofte niet herhaald door Jezus. En het zál ook niet gebeuren. Johannes zal niet uit de gevangenis worden bevrijd. Drie hoofdstukken verder valt in hetzelfde Evangelie te lezen dat Johannes ín de gevangenis zal worden vermoord door Herodes. Advent is leren dat je verwachting te vaak niet uitkomt. En dan toch mét Johannes te horen krijgen: blijf verwachten! Blijf werken aan beter zien, in al je blindheid. Blijf werken aan beter horen, in al je doofheid. Zoek beweging in je lamlendigheid. En blijf zo geloven, dat ook daar in de gevangenis de dood nooit het laatste woord zal hebben...

Advent is... dat we als kerk durven onderkennen dat we, mét Johannes, maar bitter weinig in handen hebben – soms, vaak: niets. En dat we dan samen toch blijven uitzien naar Gods goede toekomst... de oren gespitst op élk woord, elk geluid dat hiervan spreekt... in al onze beweging alleen maar gericht op leven, goed leven. En elkaar dáárin vasthouden.

Advent is verwachting dóen, steeds weer, tegen alle klippen op. De boden die aan Johannes dat oude profetische woord mogen citeren van blinden die gaan zien en doven die gaan horen moeten allereerst het zélf doen: Zeg tegen Johannes wat júllie horen en zien... zo zegt Jezus tot hen.

Ofwel, ze moeten eerst hun eigen ogen en oren openen. Ze komen niet naar Johannes met even mooie als holle woorden. Ze komen naar Johannes met woorden die ze zelf doen. Ze kijken zelf. Ze horen zelf. En zó, al doende de verwachting, kunnen ze naar Johannes. Kunnen ze bij Johannes op huisbezoek. Kunnen ze Johannes tot steun zijn. Kunnen wij elkaar tot steun zijn.

En het zal ons goed doen. Het zal ons, al is het tegen de klippen op, blij maken. Zondag 'gaudete' heet vanouds de derde zondag van de Advent. Zondag 'verblijd u', zondag 'weest blij'. Wees blij, als daad. Dóe het maar, al heb je vaak níets in handen om blij over te zijn, al is het tegen de klippen op. Wees blij! Het zal je goed doen.

De van oorsprong joodse filosoof Ernst Bloch stond bekend om zijn zogenaamde 'filosofie van de hoop'. Op heel bijzondere en inspirerende wijze zocht hij de hele Europese filosofiegeschiedenis, en cultuurgeschiedenis af, naar sporen van hoop. De mens beschrijf je ten diepste niet door te beschrijven wat hij is... maar veeleer door te beschrijven wat hij nog niet is, zo leerde Bloch. En dus ging hij op zoek, overal, naar sporen van toekomst. Naar het 'principe hoop', zoals hij dat noemde. Beschrijf wat je hoort en ziet, zagezegd. Maar het was wel de kunst van 'beter kijken' en 'beter horen' wat Bloch doceerde.

Na de oorlog werd deze Bloch hoogleraar te Leipzig. DDR dus. Een staat, in 1948, vol van belofte, vol van verwachting. Hier zou dat betere leven, dat betere samenleven, waar Europa zo ten diepste naar uitzag eindelijk worden gerealiseerd. De filosoof van de hoop, filosoferend in het land van de hoop... Hoe mooi kunnen dingen passen.

De werkelijkheid zou anders blijken. De werkelijkheid van het reëel bestaande socialisme zou de werkelijkheid blijken van de kampen van Stalin... en van het bloedig neerslaan in '56 van de volksopstand in Hongarije... Advent is leren dat verwachtingen soms... vaak... te vaak... gewoon niet uitkomen...

De stem van Bloch werd allengs meer ongewenst in de DDR. En uiteindelijk zou Bloch de DDR verlaten. Om in 1961 een professoraat in Tübingen te aanvaarden. West Duitsland.

En nou komt het – het openingscollege van Bloch, daar in Tübingen, droeg de titel: Kann Hoffnung enttäuscht werden? Kan hoop worden teleurgesteld? En de filosoof van de hoop... die zo aangeslagen was door de vreselijke werkelijkheid... temidden van een ontelbare menigte – want de zaal pulde uit, net zo aangeslagen, terneergeslagen, ontmoedigd, ten diepste gefrustreerd als de professor zelf... En Bloch dus, antwoordde: ja. hoop kán worden teleurgesteld. Sterker: het is de kern van de hoop, dat ze kan worden teleurgesteld.

Hoop, zo vertelde Bloch, is namelijk wat anders dan dat het zelfbedrog waarmee steeds weer massa's zich richten op de holle frasen en loze beloftes van al te machtsbeluste politici. Dat soort hoop kan niet worden teleurgesteld. Dat wordt hoogstens ontmaskerd.

Maar aan de andere kant is hoop ook wat anders dan een goed uitpakkende prognose. Zeker, de voorspellingen van het planbureau zijn weliswaar soms vol mooie beloftes. Een begrotingsoverschot in 2017 bijvoorbeeld, zoals de OESO voor Nederland voorspelt. En die voorspellingen kunnen heel nauwkeurig zijn omdat voortdurend worden getoetst aan de werkelijkheid... door schade en schande zijn ze geijkt. Maar... precies dat is geen hoop.

Echte hoop... zei Bloch – echte hoop zit daar tussen in. Tussen de valse veel te grote beloftes en de veilige getoetste prognoses in. En daarom kan ware hoop ongekend worden teleurgesteld. En juist dán blijft hoop hopen. In de teleurstelling nóg beter kijken, nog beter horen... nog beter zoeken naar kleine kieren in de geschiedenis... In de realiteit van jouw eigen leven, juist waar dat mis loopt, blijven zoeken naar een nieuw creatief, scheppend, moment - dat is hoop. Niets in handen hebben... en dan toch blijven verwachten. Dat is Advent.

“Zalig die aan mij geen aanstoot neemt”, zo krijgt Johannes tenslotte ook nog te horen, van Jezus. Zo krijgen wij op deze derde Advent te horen van Jezus. Een wonderlijke afsluiting van het bericht dat de leerlingen aan Johannes moeten overbrengen.

“Aan mij geen aanstoot nemen” – wat zou Jezus daarmee bedoelen?

Misschien kan de filosoof Bloch ons vandaag daarbij helpen.

Want er zijn bepaald redenen om aanstoot te nemen. Als de hoop al te zeer wordt ‘enttäuscht’, teleurgesteld. Hoe reageren we dan, hoe gaan we daarmee om?

Bloch laat twee varianten zien van loslaten van de hoop... van de verwachting.

Vluchten in loze beloftes. In veel te grote woorden. Dat is één manier waarop mensen reageren op teleurgestelde hoop. In de grote politiek... als we blind achter weer zo'n roepstoeter aanlopen die zegt dat hij het is, waarop de wereld wacht... die allen bevrijden zal - om vervolgens de wereld in nog meer chaos te storten – omdat het hoge doel al te veel middelen zal heiligen.

Maar ook in het klein doen we het, al te vaak – dat roepstoeteren. Hoe moeilijk is het om werkelijk aanwezig te zijn bij je teleurgestelde medemens? Hoe snel laat je je dan niet verleiden tot toch te grote woorden... te mooie woorden? Hoe éénzaam kunnen we zelf zijn in onze teleurstelling, omdat mensen met hun mooie woorden – kom op joh, het wordt vanzelf weer licht - onze teleurstelling alleen nog maar onderstrepen?

Dan – in het groot en in het klein - forceren we de hoop, de verwachting. En hoop, verwachting, laat zich niet forceren. Forceren maakt juist de hoop, de ware verwachting kapot.

Echte verwachting durft het uit te houden, de teleurstelling, de al te lege handen, de gevangenis van Johannes, het ongekende verdriet dat mensen treffen kan. Echte verwachting gaat nooit om de werkelijkheid van mensen heen. Zalig wie aan mij geen aanstoot neemt!

Maar de andere vorm van aanstoot nemen is dus dat je het opgeeft. Dat politiek helemaal gaat samenvallen met de prognoses van het CPB en de OESO. Dat mensen alle droom, alle verlangen, alle ideaal... en daarmee ten diepste de toekomst opgeven. Dat we cynisch worden. Ons geloof verliezen in betere toekomst. In een beter leven en samenleven van mensen. Omdat we het niet uithouden soms... vaak... te vaak met lege handen te staan. Zalig wie aan mij geen aanstoot neemt.

Zalig wie aan mij geen aanstoot neemt. Die dus toch blijft kijken..., blijft luisteren. Ook, juist, als je niets in handen hebt. Net als Johannes. Zalig wie Advent blijft doen, tegen alle klippen op.

Zalig wie het durft... met de kerk van alle eeuwen, op deze derde zondag van de Advent: Blij zijn. Gaudete. Blij zijn met niets in handen. En toch... sámen blijdschap doen. Het zal het ons goed doen.

Amen